

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

Java Servlet i JavaServer Pages. Tom 1. Wydanie II

Autorzy: Marty Hall, Larry Brown

Tłumaczenie: Piotr Rajca

ISBN: 83-246-0032-9

Tytuł oryginału: [Core Servlets and JavaServer Pages, Vol. 1: Core Technologies, Second Edition](#)

Format: B5, stron: 640

Zastosuj platformę Java 2 do tworzenia aplikacji internetowych i dynamicznych witryn WWW

- Zainstaluj i skonfiguruj serwery aplikacji
- Poznaj zasady tworzenia serwetów i dokumentów JSP
- Połącz aplikację z bazą danych

Java Servlet i JavaServer Pages to oparte na platformie Java 2 technologie wykorzystywane do tworzenia aplikacji internetowych i dynamicznych witryn WWW. Stosuje się je wszędzie tam, gdzie niezbędna jest wysoka stabilność i niezawodność, wydajność przy przetwarzaniu danych i elastyczność pozwalająca na szybkie dodawanie kolejnych modułów rozszerzających możliwości aplikacji. W oparciu o te technologie powstają między innymi systemy bankowości elektronicznej, aplikacje finansowe oraz systemy do obsługi programów lojalnościowych. Ogromną zaletą tej technologii jest fakt, że zarówno narzędzia programistyczne, jak i serwery aplikacji dostępne są nieodpłatnie, na zasadach open source, co redukuje koszty tworzenia oraz użytkowania stworzonych za ich pomocą systemów.

Książka „Java Servlet i JavaServer Pages. Tom 1. Wydanie II” przedstawia sposoby wykorzystywania najnowszych możliwości serwetów i stron JSP. Wyjaśnia, w jakich przypadkach należy stosować serwlety, w jakich JSP oraz kiedy połączyć te technologie. Czytając ją, poznasz specyfikację technologii Java Servlet w wersji 2.4 oraz technologii JSP w wersji 2.0, nauczysz się instalować i konfigurować serwery aplikacji oraz dowiesz się, jak tworzyć aplikacje w obu technologiach i jak łączyć je z bazami danych za pomocą interfejsów JDBC. Zastosujesz w swoich projektach najlepsze strategie, których omówienie również znajdziesz w tej książce.

- Instalacja i konfiguracja serwera Tomcat, JRun i Resin
- Zasady tworzenia serwetów
- Obsługa protokołu HTTP oraz danych z formularzy HTML
- Generowanie plików XLS
- Śledzenie sesji i stosowanie plików cookie
- Podstawy stosowania JSP
- Wykorzystywanie komponentów JavaBean
- Architektura MVC
- Połączenie z bazami danych za pomocą JDBC

Napisz wydajne i stabilne aplikacje internetowe, wykorzystując nowoczesne technologie

Wydawnictwo Helion
ul. Chopina 6
44-100 Gliwice
tel. (32)230-98-63
e-mail: helion@helion.pl

Spis treści

Podziękowania	13
O autorach	14
Wprowadzenie	15
Rozdział 1. Ogólne informacje o serwetach i JavaServer Pages	25
1.1. Rola serwetów	25
1.2. Dlaczego warto dynamicznie generować strony WWW?	27
1.3. Przedstawienie kodu serwletu	28
1.4. Zalety serwetów w porównaniu ze zwykłymi programami CGI	30
Efektywność	30
Wygoda	30
Duże możliwości	31
Przenośność	31
Niewielkie koszty	31
Bezpieczeństwo	32
Główny kierunek rozwoju	33
1.5. JavaServer Pages	33
Część I Serwlety	35
Rozdział 2. Instalacja i konfiguracja serwera	37
2.1. Pobranie oraz instalacja Java Software Development Kit (SDK)	38
2.2. Pobranie serwera na lokalny komputer	39
2.3. Konfiguracja serwera	42
2.4. Konfiguracja serwera Tomcat	43
Określanie wartości zmiennej środowiskowej JAVA_HOME	44
Określanie portu używanego przez serwer	45
Uaktywnianie opcji automatycznej aktualizacji serwetów	46
Uaktywnienie kontekstu głównego	47
Włączenie serwletu wywołującego	47
Powiększenie limitów pamięci dla programów DOS	48
Określenie wartości zmiennej środowiskowej CATALINA_HOME	48
Testowanie podstawowej konfiguracji serwera	48

2.5. Konfiguracja serwera JRun	49
Numer seryjny serwera	50
Ograniczenia użytkowników	50
Katalog instalacyjny Javy	50
Katalog instalacyjny serwera	51
Nazwa i hasło administratora	51
Możliwość automatycznego uruchamiania serwera	51
Określenie portu serwera	52
Testowanie podstawowej konfiguracji serwera	53
2.6. Konfiguracja serwera Resin	54
Określanie wartości zmiennej środowiskowej JAVA_HOME	54
Określenie portu używanego przez serwer Resin	55
Testowanie podstawowej konfiguracji serwera	55
2.7. Konfiguracja środowiska pracy	55
Stworzenie katalogu roboczego	56
Określanie wartości zmiennej środowiskowej CLASSPATH	57
Tworzenie skrótów ułatwiających uruchamianie i zatrzymywanie serwera	58
Zapisanie adresu lub zainstalowanie dokumentacji API serwletów i JSP	59
2.8. Testowanie konfiguracji	60
Sprawdzenie konfiguracji SDK	60
Sprawdzenie podstawowej konfiguracji serwera	61
Kompilacja i wdrożenie prostych serwletów	63
2.9. Tworzenie uproszczonej metody wdrażania	69
Utworzenie skrótów lub łączy symbolicznych	70
Stosowanie opcji -d kompilatora	71
Wdrażanie przy wykorzystaniu IDE	71
Zastosowanie programu ant lub podobnego	72
2.10. Katalogi wdrożeniowe dla domyślnych aplikacji WWW. Podsumowanie	72
Tomcat	73
JRun	73
Resin	74
2.11. Aplikacje WWW — prezentacja	75
Utworzenie katalogu aplikacji	76
Aktualizacja zmiennej środowiskowej CLASSPATH	77
Zarejestrowanie aplikacji WWW na serwerze	77
Stosowanie prefiksów adresów URL	79
Przypisywanie serwletom niestandardowych adresów URL	81

Rozdział 3. Podstawy tworzenia serwletów85

3.1. Podstawowa struktura serwletów	86
3.2. Serwlet generujący zwykły tekst	88
3.3. Serwlet generujący kod HTML	89
3.4. Umieszczanie serwletów w pakietach	92
3.5. Proste narzędzia pomocne podczas tworzenia dokumentów HTML	93
3.6. Cykl istnienia serwletów	96
Metoda service	97
Metody doGet, doPost oraz doXXX	98
Metoda init	98
Metoda destroy	103
3.7. Interfejs SingleThreadModel	104
3.8. Testowanie serwletów	108

Rozdział 4. Obsługa żądań: dane przesyłane za pomocą formularzy	111
4.1. Znaczenie informacji przesyłanych za pomocą formularzy	111
4.2. Odczytywanie danych formularzy w serwetach	113
Odczytywanie pojedynczych wartości: metoda <code>getParameter</code>	113
Odczytywanie wielu wartości: metoda <code>getParameterValues</code>	114
Pobieranie nazw parametrów: metody <code>getParameterNames</code> oraz <code>getParameterMap</code>	114
Odczytywanie nieprzetworzonych danych formularza i analiza przesyłanych plików: metody <code>getReader</code> oraz <code>getInputStream</code>	115
Odczyt danych zakodowanych przy użyciu różnych zbiorów znaków: metoda <code>setCharacterEncoding</code>	116
4.3. Przykład: odczytanie trzech konkretnych parametrów	117
4.4. Przykład: odczytanie wszystkich parametrów	120
4.5. Stosowanie wartości domyślnych, gdy nie podano parametru lub jego wartość jest niewłaściwa	123
4.6. Filtrowanie łańcuchów w poszukiwaniu znaków specjalnych HTML	133
Implementacja filtrowania	134
Przykład: serwet wyświetlający fragmenty kodu	136
4.7. Automatyczne zapisywanie wartości parametrów w obiektach Javy: komponenty formularzy	139
Zastosowanie klasy <code>BeanUtilities</code>	142
Pobieranie i instalacja pakietów Jakarta Commons	145
4.8. Ponowne wyświetlanie formularza w przypadku pominięcia lub błędnego podania wartości parametrów	146
Opcje ponownego wyświetlania formularza	146
Serwet obsługujący aukcje	148
Rozdział 5. Obsługa żądań: nagłówki żądań HTTP	155
5.1. Odczytywanie wartości nagłówków żądania w serwetach	156
5.2. Wyświetlanie wszystkich nagłówków	157
5.3. Nagłówki żądań protokołu HTTP 1.1	159
5.4. Przesyłanie skompresowanych stron WWW	164
5.5. Rozróżnianie przeglądarek różnych typów	167
5.6. Modyfikowanie strony w zależności od tego, skąd użytkownik na nią trafił	169
5.7. Dostęp do standardowych zmiennych CGI	173
Odpowiedniki zmiennych CGI dostępne w serwetach	173
Serwet wyświetlający wartości zmiennych CGI	176
Rozdział 6. Generowanie odpowiedzi: kody statusu HTTP	179
6.1. Określanie kodów statusu	180
Określanie dowolnego kodu statusu: metoda <code>setStatus</code>	180
Stosowanie kodów statusu 302 oraz 404: metody <code>sendRedirect</code> oraz <code>sendError</code>	181
6.2. Kody statusu protokołu HTTP 1.1 oraz ich przeznaczenie	182
6.3. Serwet przekierowujący użytkownika na stronę wybraną zależnie od używanej przeglądarki	187
6.4. Interfejs użytkownika obsługujący różne serwisy wyszukujące	189
Rozdział 7. Generowanie odpowiedzi: nagłówki odpowiedzi HTTP	195
7.1. Określanie nagłówków odpowiedzi z poziomu serwetów	195
7.2. Nagłówki odpowiedzi protokołu HTTP 1.1 oraz ich znaczenie	197
7.3. Generowanie arkuszy kalkulacyjnych programu Excel	204

7.4. Trwałe przechowywanie stanu serwletu i automatyczne odświeżanie stron	205
Znajdowanie liczb pierwszych na potrzeby systemów kryptograficznych z kluczem publicznym	206
7.5. Zastosowanie serwletów do generowania obrazów JPEG	215

Rozdział 8. Obsługa cookies 225

8.1. Korzyści płynące ze stosowania cookies	225
Identyfikacja użytkowników podczas trwania sesji na witrynach zajmujących się handlem elektronicznym	226
Zapamiętywanie nazwy użytkownika i hasła	226
Dostosowywanie witryny	227
Dobór reklam	227
8.2. Niektóre problemy związane ze stosowaniem cookies	227
8.3. Usuwanie cookies	230
8.4. Wysyłanie i odbieranie cookies	230
Wysyłanie cookies do przeglądarki	231
Odczytywanie cookies przesyłanych przez klienta	233
8.5. Zastosowanie cookies do wykrywania użytkowników odwiedzających stronę po raz pierwszy	234
8.6. Stosowanie atrybutów cookies	236
8.7. Rozróżnianie cookies sesyjnych od trwałych	239
8.8. Proste narzędzia do obsługi cookies	242
Odnajdywanie cookie o określonej nazwie	242
Tworzenie cookies o długim czasie ważności	243
8.9. Praktyczne zastosowanie klas ułatwiających obsługę cookies	244
8.10. Modyfikacja wartości cookie: śledzenie ilości odwiedzin użytkownika	246
8.11. Użycie cookies do zapamiętywania preferencji użytkownika	248

Rozdział 9. Śledzenie sesji 253

9.1. Potrzeba śledzenia sesji	253
Cookies	254
Przepisywanie adresów URL	254
Ukryte pola formularzy	255
Śledzenie sesji w serwletach	255
9.2. Podstawowe informacje o śledzeniu sesji	255
Pobieranie obiektu HttpSession skojarzonego z bieżącym żądaniem	256
Pobieranie informacji skojarzonych z sesją	257
Kojarzenie informacji z sesją	257
Usuwanie danych sesji	258
9.3. Interfejs programowania aplikacji służący do obsługi sesji	258
9.4. Sesje przeglądarki a sesje serwera	260
9.5. Przepisywanie adresów URL przesyłanych do przeglądarki	261
9.6. Serwlet generujący indywidualny licznik odwiedzin dla każdego użytkownika	263
9.7. Gromadzenie listy danych użytkownika	265
9.8. Internetowy sklep wykorzystujący koszyki i śledzenie sesji	269
Tworzenie interfejsu użytkownika	269
Obsługa zamówień	273
To, czego nie widać: implementacja koszyka i katalogu produktów	277

Część II JavaServer Pages 285

Rozdział 10. Przegląd technologii JSP 287

10.1. Potrzeba technologii JSP	288
10.2. Zalety JSP	289
10.3. Zalety JSP w porównaniu z innymi technologiami	290
W porównaniu z platformą .NET oraz technologią Active Server Pages (ASP)	291
W porównaniu z PHP	291
W porównaniu z serwetami	291
W porównaniu z językiem JavaScript	292
W porównaniu z WebMacro oraz Velocity	292
10.4. Błędne opinie dotyczące JSP	293
Ignorowanie faktu, że JSP jest technologią działającą po stronie serwera	293
Mylenie czasu przekształcania z czasem żądania	294
Przypuszczenie, że wystarczy znajomość i stosowanie samej technologii JSP ...	295
Przypuszczenie, że wystarczy znajomość i stosowanie samych serwetów	296
10.5. Instalacja stron JSP	296
Katalogi JSP na serwerze Tomcat (domyślna aplikacja WWW)	297
Katalogi JSP na serwerze JRun (domyślna aplikacja WWW)	297
Katalogi JSP na serwerze Resin (domyślna aplikacja WWW)	297
10.6. Podstawowa składnia JSP	298
Tekst HTML	298
Komentarze HTML	298
Tekst szablonu	298
Komentarze JSP	299
Wyrażenia JSP	299
Skryptlet	299
Deklaracja JSP	299
Dyrektywa JSP	300
Akcja JSP	300
Element Języka Wyrażeń JSP	300
Znacznik niestandardowy (akcja niestandardowa)	300
Zabezpieczony tekst szablonu	301

Rozdział 11. Wywoływanie kodu Javy przy użyciu elementów skryptowych JSP 303

11.1. Tworzenie tekstu szablonu	303
11.2. Wywoływanie kodu Javy w stronach JSP	304
Typy elementów skryptowych JSP	305
11.3. Ograniczanie ilości kodu umieszczanego na stronach JSP	305
Znaczenie stosowania pakietów	307
11.4. Stosowanie wyrażeń JSP	309
Zmienne predefiniowane	309
Te same rozwiązania w serwetach i stronach JSP	309
Zapis wyrażeń przy użyciu składni XML	311
11.5. Przykład: wyrażenia JSP	311
11.6. Porównanie serwetów i stron JSP	313
11.7. Pisanie skryptletów	315
Te same rozwiązania w serwetach i stronach JSP	316
Składnia XML do zapisu skryptletów	317
11.8. Przykład skryptletu	317
11.9. Zastosowanie skryptletów do warunkowego wykonywania fragmentów stron JSP ...	319

11.10. Stosowanie deklaracji	321
Te same rozwiązania w serwetach i stronach JSP	322
Składnia XML do zapisu deklaracji	323
11.11. Przykład zastosowania deklaracji	323
11.12. Stosowanie zmiennych predefiniowanych	325
11.13. Porównanie wyrażeń JSP, deklaracji oraz skryptletów	327
Przykład 1.: wyrażenia JSP	328
Przykład 2.: skryptlety	328
Przykład 3.: deklaracje JSP	330
Rozdział 12. Dyrektywa page: strukturalizacja generowanych serwetów	333
12.1. Atrybut import	334
12.2. Atrybuty contentType oraz pageEncoding	337
Generowanie arkusza kalkulacyjnego programu Microsoft Excel	337
12.3. Warunkowe generowanie arkusza kalkulacyjnego programu Microsoft Excel	338
12.4. Atrybut session	341
12.5. Atrybut isELIgnored	341
12.6. Atrybuty buffer oraz autoFlush	342
12.7. Atrybut info	343
12.8. Atrybuty errorPage oraz isErrorPage	343
12.9. Atrybut isThreadSafe	346
12.10. Atrybut extends	347
12.11. Atrybut language	348
12.12. Składnia XML zapisu dyrektyw	348
Rozdział 13. Dołączanie plików i apletów do dokumentów JSP	349
13.1. Dołączanie plików podczas obsługi żądań: znacznik akcji jsp:include	350
Atrybut page: określanie dołączanej strony	350
Składnia XML a znacznik akcji jsp:include	352
Atrybut flush	352
Strona z najnowszymi doniesieniami	352
Element jsp:param: uzupełnianie parametrów żądania	354
13.2. Dołączanie plików w czasie przekształcania strony	355
Problemy z utrzymaniem kodu w przypadku stosowania dyrektywy include	356
Dodatkowe możliwości, jakie daje dyrektywa include	357
Aktualizacja strony głównej	357
Zapis dyrektywy include w postaci elementu XML	358
Przykład: wielokrotne stosowanie stopki	358
13.3. Przekazywanie żądań przy użyciu znacznika akcji jsp:forward	360
13.4. Dołączanie apletów związanych z Java Plug-In	361
Element jsp:plugin	363
Elementy jsp:param oraz jsp:params	365
Element jsp:fallback	365
Przykład zastosowania znacznika jsp:plugin	366
Rozdział 14. Zastosowanie komponentów JavaBean w dokumentach JSP	371
14.1. Dlaczego warto stosować komponenty?	371
14.2. Czym są komponenty?	372
14.3. Podstawowe sposoby użycia komponentów	374
Tworzenie komponentów: jsp:useBean	374
Instalacja klas komponentów	375

Stosowanie atrybutów znacznika akcji jsp:useBean:	
scope, beanName oraz type	375
Dostęp do właściwości komponentów: jsp:getProperty	376
Podstawowy sposób określania wartości właściwości: jsp:setProperty	377
14.5. Określanie wartości właściwości komponentów: techniki zaawansowane	380
Kojarzenie właściwości z parametrami wejściowymi	384
Kojarzenie wszystkich właściwości z parametrami wejściowymi	385
14.6. Współużytkowanie komponentów	386
Warunkowe tworzenie komponentów	387
14.7. Współużytkowanie komponentów na cztery różne sposoby — przykład	390
Tworzenie komponentu oraz testera komponentów	391
Zastosowanie atrybutu scope="page" — komponent nie jest współużytkowany	392
Współużytkowanie komponentu w obrębie żądania	393
Współużytkowanie komponentu w obrębie sesji	396
Współużytkowanie komponentu w obrębie aplikacji	398

Rozdział 15. Integracja serwletów i JSP: architektura model-widok-kontroler (MVC) 401

15.1. Potrzeba stosowania architektury MVC	401
Szkielety MVC	403
Architektura czy podejście?	403
15.2. Implementacja architektury MVC przy użyciu interfejsu RequestDispatcher	403
Definiowanie komponentów reprezentujących dane	404
Tworzenie serwletów obsługujących żądania	404
Zapis danych w komponentach	405
Zapis wyników	405
Przekazywanie żądania na stronę JSP	406
Pobieranie danych z komponentów	408
15.3. Podsumowanie kodu architektury MVC	409
Przechowywanie współużytkowanych danych w obiekcie żądania	409
Przechowywanie współużytkowanych danych w obiekcie sesji	409
Przechowywanie współużytkowanych danych w obiekcie aplikacji	410
15.4. Interpretacja adresów URL na stronie docelowej	410
15.5. Stosowanie architektury MVC: dostęp do stanu konta bankowego	411
15.6. Porównanie trzech sposobów współużytkowania danych	417
Współużytkowanie danych przy użyciu obiektu żądania	418
Współużytkowanie danych przy użyciu obiektu sesji	419
Współużytkowanie danych przy użyciu kontekstu serwletu	422
15.7. Przekazywanie żądań ze stron JSP	424
15.8. Dołączanie stron	425

Rozdział 16. Upraszczanie dostępu do kodu Javy: język wyrażeń JSP 2.0 427

16.1. Cele stosowania języka wyrażeń	427
16.2. Stosowanie języka wyrażeń	429
Oznaczenie znaków specjalnych	430
16.3. Zapobieganie przetwarzaniu wyrażeń EL	430
Wyłączenie obsługi języka wyrażeń w całej aplikacji	430
Wyłączanie obsługi języka wyrażeń na wielu stronach JSP	431
Wyłączanie obsługi języka wyrażeń na konkretnych stronach JSP	431
Wyłączanie obsługi konkretnych instrukcji języka wyrażeń	432
16.4. Uniemożliwianie stosowania zwyczajnych elementów skryptowych	432

16.5. Odwołania do zmiennych dostępnych w określonym zakresie	433
Wybór nazw atrybutów	434
Przykład	434
16.6. Dostęp do właściwości komponentów	436
Równoważność notacji kropkowej oraz notacji charakterystycznej dla tablic	437
Przykład	438
16.7. Dostęp do zawartości kolekcji	441
Przykład	441
16.8. Odwołania do obiektów niejawnych	443
Przykład	445
16.9. Stosowanie operatorów języka wyrażeń	446
Operatory arytmetyczne	446
Operatory relacyjne	447
Operatory logiczne	448
Operator empty	448
Przykład	448
16.10. Warunkowe przetwarzanie wyrażeń	450
Przykład	451
16.11. Informacje o innych możliwościach języka wyrażeń	453

Część III Technologie pomocnicze

455

Rozdział 17. Obsługa baz danych przy użyciu JDBC 457

17.1. Podstawowe sposoby stosowania JDBC	458
Załadowanie sterownika	459
Określenie adresu URL połączenia	461
Nawiązanie połączenia	461
Utworzenie polecenia	462
Wykonanie zapytania	462
Przetworzenie wyników	463
Zamknięcie połączenia	466
17.2. Prosty przykład wykorzystania JDBC	466
17.3. Narzędzia JDBC ułatwiające korzystanie z baz danych	472
17.4. Stosowanie poleceń przygotowanych	483
17.5. Tworzenie poleceń wywołanych	487
Zdefiniowanie wywołania procedury zachowanej	488
Przygotowanie obiektu CallableStatement reprezentującego procedurę	488
Zarejestrowanie typów parametrów wyjściowych	489
Podanie wartości parametrów wejściowych	489
Wykonanie procedury zachowanej	489
Pobranie parametrów wyjściowych	489
Przykład	490
17.6. Stosowanie transakcji	493
17.7. Odzworowywanie danych na obiekty przy użyciu szkieletów ORM	497

Rozdział 18. Konfiguracja baz danych MS Access, MySQL oraz Oracle9i 505

18.1. Konfiguracja programu Microsoft Access do współpracy z JDBC	506
Wybór systemowej nazwy źródła danych	
w programie Administrator źródeł danych ODBC	507
Wybór sterownika dla DSN	507
Wybór źródła danych	508
Zaakceptowanie nowego DSN	509

18.2. Instalacja i konfiguracja serwera MySQL	509
Pobieranie i instalacja serwera MySQL	510
Tworzenie bazy danych	510
Tworzenie użytkownika	511
Instalacja sterownika JDBC	511
18.3. Instalacja i konfiguracja serwera Oracle9i	512
Pobieranie i instalacja Oracle9i	514
Tworzenie bazy danych	522
Tworzenie bazy danych przy użyciu programu Configuration Assistant	522
Ręczne tworzenie bazy danych	528
Utworzenie użytkownika	535
Instalacja sterownika JDBC	535
18.4. Testowanie bazy danych przy wykorzystaniu połączenia JDBC	536
18.5. Tworzenie tabeli music	543
Tworzenie tabeli music przy użyciu programu CreateMusicTable.java	543
Tworzenie tabeli music przy użyciu skryptu create_music_table.sql	546
Rozdział 19. Tworzenie i przetwarzanie formularzy HTML	549
Domyślna aplikacja WWW: Tomcat	549
Domyślna aplikacja WWW: JRun	550
Domyślna aplikacja WWW: Resin	550
19.1. Jak przesyłane są dane z formularzy HTML	550
19.2. Element FORM	554
19.3. Tekstowe elementy sterujące	560
Pola tekstowe	560
Pola hasła	562
Wielowierszowe pola tekstowe	563
19.4. Przyciski	564
Przycisk SUBMIT	565
Przyciski RESET	567
Przyciski JavaScript	568
19.5. Pola wyboru i przyciski opcji	569
Pola wyboru	569
Przyciski opcji	570
19.6. Listy i listy rozwijane	572
19.7. Element sterujący służący do przesyłania plików	576
19.8. Mapy odnośników obsługiwane na serwerze	578
IMAGE — standardowe mapy odnośników obsługiwane po stronie serwera	579
ISMAP — alternatywny sposób tworzenia map odnośników obsługiwanych po stronie serwera	580
19.9. Pola ukryte	582
19.10. Grupowanie elementów sterujących	583
19.11. Określanie kolejności poruszania się pomiędzy elementami formularzy	585
19.12. Testowy serwer WWW	586
EchoServer	586
Dodatki	593
Dodatek A Organizacja i struktura serwera	595
Skorowidz	609

16

Upraszczenie dostępu do kodu Javy: język wyrażeń JSP 2.0

Specyfikacja JSP 2.0 wprowadza uproszczony język służący do przetwarzania i wyświetlania wartości obiektów Javy przechowywanych w standardowych „miejscach”. Ten język wyrażeń (ang. *Expression Language*, nazywany także skrótowo „EL”) jest jedną z najważniejszych nowych możliwości, które pojawiły się w specyfikacji JSP 2.0; kolejną jest możliwość tworzenia znaczników niestandardowych przy użyciu kodu JSP, a nie kodu Javy (zagadnienia związane z tworzeniem znaczników niestandardowych zostały opisane w II tomie niniejszej książki).

Języka wyrażeń nie można stosować na serwerach zgodnych ze specyfikacją JSP w wersji 1.2 lub wcześniejszą.

16.1. Cele stosowania języka wyrażeń

Zgodnie z informacjami podanymi na rysunku 16.1, strona JSP może używać kodu napisanego w języku Java na kilka różnych sposobów. Jednym z najlepszych i najbardziej elastycznych rozwiązań jest architektura MVC (opisana w rozdziale 15.). W tym rozwiązaniu na żądanie przesłane przez klienta odpowiada serwlet. Wywołuje on następnie kod implementujący logikę biznesową lub realizujący operacje na bazie danych, umieszcza wynikowe dane w komponentach, które z kolei są zapisywane w obiekcie żądania, sesji lub kontekście serwletu; w końcu serwlet wywołuje stronę JSP, której zadaniem jest przedstawienie wyników.

Jedyną częścią tego rozwiązania, która utrudnia jego stosowanie, jest ostatnia wykonywana czynność: wyświetlenie wyników na stronie JSP. Zazwyczaj do tego celu są stosowane znaczniki akcji `jsp:useBean` oraz `jsp:getProperty`; jednak kod, jaki należy stworzyć, by ich użyć, jest dosyć rozbudowany i niewygodny. Co więcej, znacznik `jsp:getProperty` po zwała

Rysunek 16.1.
Strategie
wywoływania
dynamicznego
kodu ze stron JSP

Prosta aplikacja
lub niewielka grupa
programistów

Złożona aplikacja
lub duża grupa
programistów

- **Bezpośrednie wywoływanie kodu napisanego w języku Java.** Cały kod pisany w Javie jest umieszczany bezpośrednio w kodzie strony JSP. Rozwiązanie to może być stosowane jedynie w przypadku niewielkich fragmentów kodu. Rozwiązanie to zostało opisane w rozdziale 11.
- **Niejawne wywoływanie kodu napisanego w Javie.** Rozwiązanie to bazuje na tworzeniu niezależnych klas pomocniczych. W stronach JSP jest umieszczany jedynie kod niezbędny do wykorzystania tych klas. Rozwiązanie to zostało opisane w rozdziale 11.
- **Zastosowanie komponentów.** To rozwiązanie polega na stworzeniu niezależnych klas pomocniczych zgodnych z zasadami tworzenia komponentów JavaBean. W takim przypadku do wywoływania kodu używane są konstrukcje `jsp:useBean`, `jsp:getProperty` oraz `jsp:setProperty`. Patrz rozdział 14.
- **Zastosowanie architektury MVC (model-widok-kontroler).** W tym przypadku serwet odpowiada na przesłane żądanie, odszukuje niezbędne dane i zapisuje je w komponentach, po czym przekazuje żądanie do strony JSP, która odpowiada za prezentację wyników. Strona JSP używa komponentów JavaBean. Patrz rozdział 15.
- **Zastosowanie języka wyrażeń JSP.** Język ten pozwala na odwoływanie się do właściwości komponentów przy wykorzystaniu uproszczonego zapisu. Zazwyczaj rozwiązanie to jest stosowane jednocześnie z wykorzystaniem komponentów i architektury MVC. To rozwiązanie zostało przedstawione w niniejszym rozdziale.
- **Zastosowanie znaczników niestandardowych.** W tym przypadku należy stworzyć klasy obsługi znaczników. Klasy te wywołuje przy użyciu elementów zapisywanych w sposób typowy dla elementów XML. Zagadnienia związane z tworzeniem i stosowaniem znaczników niestandardowych zostały opisane w II tomie niniejszej książki.

jedynie na pobieranie wartości prostych właściwości; jeśli właściwość jest kolekcją lub innym komponentem, to odczytanie jej wartości wymaga zastosowania złożonego wyrażenia napisanego w Javie (a przecież zastosowanie architektury MVC ma na celu uniknięcie takiej konieczności).

Język wyrażeń JSP 2.0 pozwala na uproszczenie warstwy prezentacji aplikacji WWW, poprzez zastąpienie trudnego do utrzymania kodu składającego się z elementów skryptowych JSP lub znaczników akcji `jsp:useBean` oraz `jsp:getProperty` znacznie krótszymi i bardziej przejrzystymi wyrażeniami o postaci:

```
{wyrażenie}
```

Konkretnie rzecz biorąc, język wyrażeń zapewnia następujące możliwości:

- **Związły sposób dostępu do zapisanych obiektów.** W celu wyświetlenia zmiennej o nazwie `przedazWartosc` dostępnej w określonym zakresie (czyli obiektu zapamiętanego poprzez wywołanie metody `setAttribute` obiektów `PageContext`, `HttpServletRequest`, `HttpSession` lub `ServletContext`), można użyć wyrażenia o postaci `{przedazWartosc}`. Patrz podrozdział 16.5
- **Uproszczony zapis odwołań do właściwości komponentów.** Aby wyświetlić właściwość `nazwaFirmy` (na przykład wynik zwracany przez metodę `getNazwaFirmy`) innej zmiennej dostępnej w określonym zakresie, należy posłużyć się wyrażeniem `{firma.nazwaFirmy}`. Podobnie, aby odczytać właściwość `imie` obiektu dostępnego jako właściwość `prezes` obiektu `firma` przechowywanego w zmiennej dostępnej w określonym zakresie, należałoby użyć wyrażenia o postaci `{firma.prezes.imie}`. Patrz podrozdział 16.6.
- **Uproszczony dostęp do elementów kolekcji.** Do odczytywania wartości elementów list, zawartości obiektów `List` oraz `Map` służą wyrażenia o postaci: `{zmienna[indeksLubKlucz]}`. Jeśli indeks lub klucz ma postać, jaką w języku Java muszą przybierać zmienne, to oprócz zapisu wykorzystującego nawiasy kwadratowe, można także zastosować standardową postać odwołań do właściwości komponentów. Patrz podrozdział 16.7.

- **Zwięzły dostęp do parametrów żądania, cookies oraz innych danych przesyłanych w żądaniu.** W celu uzyskania dostępu do standardowych rodzajów informacji przesyłanych w żądaniu, można posłużyć się kilkoma predefiniowanymi, niejawnymi obiektami. Patrz podrozdział 16.8.
- **Niewielki, lecz użyteczny zbiór prostych operatorów.** Możliwe jest wykonywanie operacji na obiektach używanych w wyrażeniach EL. Do tego celu służy kilka operatorów arytmetycznych, relacyjnych i logicznych oraz operator sprawdzający, czy została określona wartość właściwości.
- **Prezentację warunkową.** W celu wybrania jednej z opcji prezentacji, nie trzeba już stosować elementów skryptowych. Zamiast tego można użyć konstrukcji o postaci `${test ? wartosc1 : wartosc2}`. Patrz podrozdział 16.10.
- **Automatyczną konwersję typów.** Dzięki językowi wyrażeń nie trzeba stosować większości operacji rzutowania typów oraz konwersji łańcuchów znaków na liczby.
- **Zastosowanie pustych wartości zamiast komunikatów o błędach.** W większości przypadków brak wartości parametru wejściowego lub zgłoszenie wyjątku `NullPointerException` powoduje zastosowanie pustego łańcucha znaków, a nie zgłoszenie wyjątku.

16.2. Stosowanie języka wyrażeń

W JSP 2.0 język wyrażeń jest „wywoływany” w przypadku zastosowania elementu o następującej postaci:

```
${wyrazenie}
```

Elementy EL można umieszczać w zwyczajnym tekście, bądź też w atrybutach znaczników JSP (zakładając, że można w nich umieszczać standardowe wyrażenia JSP. Oto przykład:

```
<UL>
<LI>Imię: ${wyrazenie}
<LI>Adres: ${wyrazenie2}
</UL>
<jsp:include page="${expression}" />
```

W przypadku stosowania języka wyrażeń w atrybutach znaczników, można w nich umieszczać większą liczbę wyrażeń (a nawet umieszczać pomiędzy wyrażeniami fragmenty tekstu) — takie wyrażenia zostaną przetworzone do postaci łańcucha znaków, a wszystkie te łańcuchy połączone. Na przykład:

```
<jsp:include page="${wyrazenie1}NieNieNie${wyrazenie1}" />
```

W niniejszym rozdziale zostało przedstawione zastosowanie języka wyrażeń w zwyczajnym tekście. Natomiast w II tomie książki podano informacje o stosowaniu elementów EL w atrybutach samodzielnie tworzonych znaczników niestandardowych oraz znaczników wchodzących w skład bibliotek JSTL (ang. *JSP Standard Tag Library*) i JSF (ang. *Java-Server Faces*).

Oznaczanie znaków specjalnych

Jeśli się zdarzy, że w tekście strony JSP musi się pojawić łańcuch znaków ``${}`, to należy go zapisać jako `\`${}`. Jeśli w wyrażeniu EL należy umieścić apostrof lub znaku cudzysłowu, należy je zapisywać w postaci: ``` oraz `"`.

16.3. Zapobieganie przetwarzaniu wyrażeń EL

W specyfikacji JSP 1.2 oraz wcześniejszych, łańcuchy znaków o postaci `${...}` nie miały żadnego szczególnego znaczenia. A zatem może się zdarzyć, iż w poprawnych stronach JSP, które obecnie zaczęły być używane na serwerze obsługującym JSP 2.0, pojawią się łańcuchy znaków ``${}`. W takim przypadku należy wyłączyć na stronie obsługę języka wyrażeń. Można to zrobić na cztery sposoby:

- **Wyłączając obsługę języka wyrażeń w całej aplikacji WWW.** Można to zrobić w pliku *web.xml* definiującym serwlety zgodne ze specyfikacją *JavaServlet* w wersji 2.3 (JSP 1.2) lub wcześniejszej. Szczegółowe informacje na ten temat podano w kolejnym punkcie rozdziału.
- **Wyłączając obsługę języka wyrażeń na wielu stronach JSP.** Wybrane strony można wskazać w elemencie *jsp-property-group* umieszczanym w pliku *web.xml*. To rozwiązanie opisano w drugim kolejnym punkcie rozdziału.
- **Wyłączając obsługę języka wyrażeń na pojedynczych stronach JSP.** Do tego celu służy atrybut *isELEnabled* dyrektywy *page*. Więcej informacji na ten temat podano w trzecim kolejnym punkcie rozdziału.
- **Wyłączając pojedyncze instrukcje języka wyrażeń.** Jeśli strony JSP tworzone zgodnie ze specyfikacją 1.2 muszą być przenoszone w oryginalnej postaci (bez wprowadzania jakichkolwiek modyfikacji w pliku *web.xml*) na serwery obsługujące nowsze wersje specyfikacji JSP, to wszystkie znaki `$` występujące w normalnym tekście można zastąpić symbolem HTML o postaci `$`. W stronach JSP tworzonych zgodnie ze specyfikacją JSP 2.0, zawierających zarówno wyrażenia EL, jak i znaki `$` występujące w normalnym tekście, łańcuchy znaków ``${}`, które mają być traktowane dosłownie, należy zapisywać jako `\`${}`.

Należy pamiętać, iż powyższe rozwiązania są konieczne *wyłącznie* w przypadkach, gdy strona zawiera łańcuch znaków o postaci ``${}`.

Wyłączanie obsługi języka wyrażeń w całej aplikacji

Język wyrażeń JSP 2.0 jest automatycznie wyłączany w aplikacjach WWW, których dekskryptor rozmieszczenia (czyli plik */WEB-INF/web.xml*) odwołuje się do specyfikacji serwletów w wersji 2.3 lub wcześniejszej (czyli JSP 1.2 lub wcześniejszej). Zagadnienia związane z plikami *web.xml* zostały szczegółowo opisane w II tomie książki, jednak krótkie informacje na ich temat można znaleźć w podrozdziale 2.11 („Aplikacje WWW — prezentacja”). Na przykład, poniższy pusty (lecz całkowicie poprawny) plik *web.xml* jest

zgodny ze specyfikacją JSP 1.2, a zatem oznacza, że język wyrażeń powinien zostać domyślnie wyłączony w całej aplikacji.

```
<?xml version="1.0" encoding="ISO-8859-1"?>
<!DOCTYPE web-app
  PUBLIC "-//Sun Microsystems, Inc.//DTD Web Application 2.3//EN"
  "http://java.sun.com/dtd/web-app_2_3.dtd">
<web-app>
</web-app>
```

Z kolei poniższy plik *web.xml* jest zgodny ze specyfikacją JSP 2.0, co sprawia, że język wyrażeń będzie domyślnie włączony. (Oba pliki XML można znaleźć w archiwum przykładów zamieszczonych w niniejszej książce, dostępnym pod adresem *ftp://ftp.helion.pl/przyklady/jsjps1.zip*).

```
<?xml version="1.0" encoding="ISO-8859-1"?>
<web-app xmlns="http://java.sun.com/xml/ns/j2ee"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation=
    "http://java.sun.com/xml/ns/j2ee/web-app_2_4.xsd"
  version="2.4">
</web-app>
```

Wyłączanie obsługi języka wyrażeń na wielu stronach JSP

W aplikacjach WWW, których deskryptor rozmieszczenia informuje, że aplikacja jest tworzona zgodnie ze specyfikacją 2.4 (JSP 2.0), istnieje możliwość określenia grupy stron, na jakich język wyrażeń powinien być ignorowany. Służy do tego element `jsp-property-group` oraz jego atrybut `el-ignored`. Poniższy, przykładowy plik *web.xml* pokazuje, w jaki sposób można wyłączyć obsługę języka wyrażeń we wszystkich stronach JSP umieszczonych w katalogu *stareWersje*:

```
<?xml version="1.0" encoding="ISO-8859-1"?>
<web-app xmlns="http://java.sun.com/xml/ns/j2ee"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation=
    "http://java.sun.com/xml/ns/j2ee/web-app_2_4.xsd"
  version="2.4">
  <jsp-property-group>
    <url-pattern>/stareWersje/*.jsp</url-pattern>
    <el-ignored>true</el-ignored>
  </jsp-property-group>
</web-app>
```

Element `jsp-property-group` został szczegółowo opisany w II tomie niniejszej książki.

Wyłączanie obsługi języka wyrażeń na konkretnych stronach JSP

Aby wyłączyć obsługę języka wyrażeń na konkretnej stronie JSP, atrybutowi `isELENabled` dyrektywy `page` należy przypisać wartość `false`:

```
<%@ page isELENabled="false" %>
```

Należy zauważyć, iż atrybut `isELEnabled` został wprowadzony w specyfikacji JSP 2.0, a zastosowanie go w aplikacjach zgodnych ze specyfikacją JSP 1.2 zostanie potraktowane jako błąd. Nie można zatem wykorzystać tej metody, by zapewnić poprawne działanie stron JSP na nowszych i starszych serwerach, bez konieczności wprowadzania żadnych zmian w ich kodzie. Dlatego też zastosowanie elementu `jsp-property-group` jest zazwyczaj lepszym rozwiązaniem niż stosowanie atrybutu `isELEnabled`.

Wyłączanie obsługi konkretnych instrukcji języka wyrażeń

Wyobraźmy sobie, że istnieje pewna strona JSP stworzona zgodnie ze specyfikacją JSP 1.2, w której pojawia się łańcuch znaków `${`. Tę stronę należy zastosować w wielu miejscach, w tym także w aplikacjach tworzonych zgodnie ze specyfikacją JSP 1.2, oraz aplikacjach zawierających strony, na których jest stosowany język wyrażeń. Co więcej, musi istnieć możliwość używania tej strony w dowolnych aplikacjach, i to bez wprowadzania *jakichkolwiek* modyfikacji zarówno w kodzie samej strony, jak i w kodzie pliku *web.xml*. Choć taki scenariusz jest raczej mało prawdopodobny, to jednak może się zdarzyć, a żadne z rozwiązań przedstawionych wcześniej nie zapewnia takich możliwości. W takim przypadku wystarczy zamienić znaki `$` występujące w kodzie strony na symbole HTML reprezentujące ten znak. Innymi słowy, każdy umieszczony w kodzie strony łańcuch znaków `${` należy zastąpić łańcuchem `${`. Na przykład, łańcuch znaków:

```
&#36;{uhaha}
```

zostanie zapewne wyświetlony w postaci:

```
${uhaha}
```

Należy jednak pamiętać, iż te symbole HTML są zamieniane na odpowiednie znaki (w tym przypadku na znak `$`) przez *przeglądarkę*, a nie przez *serwer*. A zatem rozwiązanie to można stosować wyłącznie w przypadku generowania kodu HTML, który będzie interpretowany i wyświetlany w przeglądarce WWW.

A co zrobić w przypadku strony JSP tworzonej zgodnie ze specyfikacją JSP 2.0, na której używany jest zarówno język wyrażeń, jak i łańcuchy znaków `${?` W takich sytuacjach przed znakami `$`, które mają być wyświetlone w niezmienionej postaci, należy zapisać znak lewego ukośnika. Na przykład:

```
\${1+1} to ${1+1}
```

zostanie wyświetlone jako:

```
${1+1} to 2
```

16.4. Uniemożliwianie stosowania zwyczajnych elementów skryptowych

Język wyrażeń JSP zapewnia zwarty i przejrzysty sposób dostępu do obiektów Javy przechowywanych w standardowych „miejscach”. Możliwość ta sprawia, że w znacznej mierze można zrezygnować ze stosowania jawnych elementów skryptowych opisanych w rozdziale 11.

W rzeczywistości, niektórzy programiści decydują się nawet na całkowitą rezygnację ze stosowania takich standardowych elementów skryptowych. W takim przypadku można użyć elementu `scripting-invalid` umieszczanego wewnątrz elementu `jsp-property-group`, który sprawia, że zastosowanie standardowego elementu skryptowego zostanie potraktowane jako błąd. Poniższy plik *web.xml* przedstawia przykład zastosowania tego elementu:

```
<?xml version="1.0" encoding="ISO-8859-1"?>
<web-app xmlns="http://java.sun.com/xml/ns/j2ee"
  xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
  xsi:schemaLocation=
    "http://java.sun.com/xml/ns/j2ee/web-app_2_4.xsd"
  version="2.4">
  <jsp-property-group>
    <url-pattern>*.jsp</url-pattern>
    <scripting-invalid>true</scripting-invalid>
  </jsp-property-group>
</web-app>
```

16.5. Odwołania do zmiennych dostępnych w określonym zakresie

W przypadku stosowania architektury MVC (opisanej w rozdziale 15.) serwlet wywołuje kod, który tworzy dane, a następnie przekazuje obsługę żądania do odpowiedniej strony JSP używając do tego celu metod `RequestDispatcher.forward` lub `response.sendRedirect`. Aby strona JSP mogła uzyskać dostęp do tych danych, serwlet musi zapisać je przy użyciu metody `setAttribute` w jednym ze standardowych „miejsc”: obiekcie `HttpServletRequest`, obiekcie `HttpSession` lub obiekcie `ServletContext`.

Obiekty zapisane w tych „miejscach” są nazywane „zmiennymi dostępnymi w określonym zakresie” (ang. *scoped variables*), a język wyrażeń JSP 2.0 zapewnia możliwość łatwego i szybkiego dostępu do nich. Takie zmienne można także zapisywać w obiektach `PageContext`, jednak to rozwiązanie jest znacznie mniej użyteczne, gdyż obiekty `PageContext` nie są współużytkowane przez serwlety i strony JSP. A zatem zmienne dostępne w zakresie strony reprezentują jedynie obiekty zapisane wcześniej na tej samej stronie JSP, a nie obiekty zapisane przez serwlet.

Aby wyświetlić zawartość zmiennej dostępnej w pewnym zakresie, należy podać jej nazwę w elemencie języka wyrażeń. Na przykład, wyrażenie:

```
${nazwa}
```

oznacza, że należy przeszukać obiekty `PageContext`, `HttpServletRequest`, `HttpSession` oraz `ServletContext` (dokładnie w podanej kolejności), w poszukiwaniu atrybutu o nazwie *nazwa*. Jeśli uda się odnaleźć atrybut, to wywoływana jest jego metoda `toString`, a uzyskany w ten sposób łańcuch znaków jest zwracany jako wartość wyrażenia. A zatem poniższe dwa wyrażenia zwrócą identyczne wyniki:

```
${nazwa}
<%= pageContext.findAttribute("nazwa") %>
```

Jak widać, drugie z przedstawionych wyrażeń jest znacznie dłuższe, a co gorsza, wymaga jawnego zastosowania kodu napisanego w języku Java. Istnieje co prawda możliwość wyeliminowania kodu Javy, jednak w efekcie trzeba użyć jeszcze bardziej rozbudowanego znacznika akcji `jsp:useBean`:

```
<jsp:useBean id="nazwa" type="jakisPakiet.JakasKlasa" scope="...">
<%= nazwa %>
```

Poza tym, w przypadku stosowania znacznika `jsp:useBean` należy wiedzieć, w jakim zakresie została zapisana zmienna, oraz znać pełną nazwę jej klasy. Stanowi to dosyć duży problem, zwłaszcza jeśli tworzeniem stron JSP nie zajmuje się autor serwletu, lecz inna osoba.

Wybór nazw atrybutów

Przy stosowaniu języka wyrażeń do operowania na zmiennych dostępnych w określonych zakresach, nazwy tworzonych atrybutów muszą być zgodne ze wszystkimi zasadami określającymi dopuszczalną postać nazw zmiennych w języku Java. A zatem nie należy umieszczać w nich kropek, odstępów, ukośników oraz wszelkich innych znaków, które można stosować w zwyczajnych łańcuchach znaków, lecz nie w nazwach zmiennych.

Oprócz tego, należy pamiętać, by nazwy nadawane atrybutom nie kolidowały z nazwami zmiennych predefiniowanych, przedstawionymi w podrozdziale 16.8.

Przykład

W ramach przedstawienia sposobu korzystania ze zmiennych dostępnych w określonym zakresie, serwlet `ScopedVars` (przedstawiony na listingu 16.1) zapisuje pewien łańcuch znaków w obiekcie `HttpServletRequest`, inny łańcuch w obiekcie `HttpSession` oraz datę w obiekcie `ServletContext`. Następnie obsługa żądania jest przekazywana na stronę JSP (przedstawioną na listingu 16.2 oraz rysunku 16.2), na której atrybuty te są wyświetlane przy użyciu wyrażenia `${nazwaAtrybutu}`.

Listing 16.1. `ScopedVars.java`

```
package coreservlets;

/** Serwlet tworzy zmienne dostępne w określonym zakresie
 * (czyli obiekty zapisywane jako atrybuty w pewnych
 * standardowych miejscach). Następnie przekazuje obsługę
 * żądania do strony JSP, która wyświetla wartości zapisane
 * przez serwlet przy użyciu języka wyrażeń.
 */

import java.io.*;
import javax.servlet.*;
import javax.servlet.http.*;

public class ScopedVars extends HttpServlet {
    public void doGet(HttpServletRequest request,
        HttpServletResponse response)
        throws ServletException, IOException {
```

```

request.setAttribute("attribute1", "Pierwsza wartość");
HttpSession session = request.getSession();
session.setAttribute("attribute2", "Druga wartość");
ServletContext application = getServletContext();
application.setAttribute("attribute3",
    new java.util.Date());
request.setAttribute("repeated", "Żądanie");
session.setAttribute("repeated", "Sesja");
application.setAttribute("repeated", "Obiekt ServletContext");
RequestDispatcher dispatcher =
    request.getRequestDispatcher("/e1/scoped-vars.jsp");
dispatcher.forward(request, response);
}
}

```

Listing 16.2. *scoped-vars.jsp*

```

<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Zmienne dostępne w określonym zakresie</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL="STYLESHEET"
    HREF="/e1/JSP-Styles.css"
    TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Dostęp do zmiennych dostępnych w różnych zakresach:
  </TH>
</TR>
<TR>
<TD>
<UL>
  <LI><B>attribute1:</B> ${attribute1}
  <LI><B>attribute2:</B> ${attribute2}
  <LI><B>attribute3:</B> ${attribute3}
  <LI><B>Wartość atrybutu "repeated":</B> ${repeated}
</LI>
</UL>
</TD>
</TR>
</TABLE>
</BODY></HTML>

```

Rysunek 16.2.

Język wyrażeń JSP 2.0 upraszcza dostęp do zmiennych dostępnych w określonych zakresach — czyli obiektów zapisywanych jako atrybuty obiektu strony, żądania, sesji lub kontekstu serwletu

Warto zwrócić uwagę, iż strona JSP odwołuje się do wszystkich atrybutów przy użyciu tego samego zapisu, niezależnie od tego, w jakim zakresie zostały one zapisane. Zazwyczaj takie rozwiązanie jest wygodne, gdyż serwlety obsługujące rozwiązania typu MVC nadają zapamiętywanym obiektom unikalne nazwy atrybutów. Niemniej jednak, z technicznego punktu widzenia, istnieje możliwość kilkukrotnego zastosowania tej samej nazwy. Dlatego należy pamiętać, że język wyrażeń poszukuje atrybutu w *następującej* kolejności: obiekt `PageContext`, obiekt `HttpServletRequest`, obiekt `HttpSession` i na końcu obiekt `ServletContext`. Aby przedstawić ten aspekt działania języka wyrażeń, serwlet zapisuje obiekt w trzech różnych zakresach, za każdym razem nadając mu tę samą wartość klucza — `repeated`. Wartość zwrócona przez wyrażenie `${repeated}` (widoczna na rysunku 16.2) odpowiada pierwszemu atrybutowi odnalezionemu podczas przeszukiwania zakresów (w tym przypadku zostanie ona odczytana z obiektu `HttpServletRequest`). Informacje na temat ograniczania poszukiwania atrybutów do konkretnego zakresu zostały podane w podrozdziale 16.8 („Odwołania do obiektów niejawnych”).

16.6. Dostęp do właściwości komponentów

W razie zastosowania przedstawionego wcześniej zapisu o postaci `${nazwa}`, system odnajduje obiekt `name`, zmienia go na łańcuch znaków i zwraca. Choć takie działanie jest wygodne, to jednak bardzo rzadko trzeba będzie wyświetlić *wartość samego obiektu* zapisanego przez serwlet. Zazwyczaj będzie chodziło o wyświetlenie *konkretnych właściwości* tego obiektu.

Język wyrażeń JSP udostępnia prostą, a jednocześnie dającą bardzo duże możliwości notację kropkową, służącą właśnie do pobierania wartości właściwości obiektów. Aby pobrać wartość właściwości `firstName` zmiennej o nazwie `klient` dostępnej w pewnym zakresie, wystarczy użyć wyrażenia o postaci `${klient.firstName}`. Choć to wyrażenie wydaje się być bardzo proste, to jednak, aby możliwe było wyznaczenie jego wartości, system musi wykorzystać technologię odzwierciedlania (badania wewnętrznej struktury obiektu). A zatem, zakładając, że obiekt jest typu `NameBean`, który należy do pakietu `coreservlets`, to aby wykonać tą samą czynność przy użyciu zwykłego kodu Javy, należałoby zastąpić wyrażenie:

```
${klient.firstName}
```

następującym blokiem kodu:

```
<% page import="coreservlets.NameBean" %>
<%
    NameBean klient =
        (NameBean) pageContext.findAttribute("klient");
%>
<%= klient.getfirstName %>
```

Co więcej, w przypadku zastosowania języka wyrażeń, jeśli nie uda się odnaleźć atrybutu, to zostanie zwrócony pusty łańcuch znaków. Z kolei stosując standardowe elementy skryptowe, należałoby dodać kolejny fragment kodu Javy, zabezpieczający przez zgłoszeniem wyjątku `NullPointerException`.

Czytelnik zapewne pamięta, że elementy skryptowe JSP nie są jedyną alternatywą dla języka wyrażeń. O ile tylko znany jest zakres, w jakim został zapisany obiekt, oraz pełna nazwa jego klasy, to wyrażenie:

```
${klient.firstName}
```

można zastąpić znacznikami akcji:

```
<jsp:useBean id="klient" type="coreservlets.NameBean"
  scope="request, session lub application" />
<jsp:getProperty name="klient" property="firstName" />
```

Jednak język wyrażeń pozwala na dowolne zagnieżdżanie właściwości. A zatem, gdyby klasa `NameBean` dysponowała właściwością `address` (czyli metodą `getAddress`) zwracającą obiekt typu `Address`, który zawierałby właściwość `zipCode` (czyli metodą `getZipCode`), to do właściwości `zipCode` można by się odwołać w następujący sposób:

```
${klient.address.zipCode}
```

Podobnego odwołania nie można wykonać przy użyciu znaczników `jsp:useBean` oraz `jsp:getProperty` — konieczne byłoby zastosowanie jawnego kodu napisanego w Javie.

Równoważność notacji kropkowej oraz notacji charakterystycznej dla tablic

Warto także zapamiętać, iż język wyrażeń pozwala na zastąpienie notacji kropkowej zapisem charakterystycznym dla odwołań do elementów tablic (wykorzystującym nawiasy kwadratowe). A zatem, zamiast wyrażenia:

```
${nazwa.wlasciwosc}
```

można napisać:

```
${nazwa["wlasciwosc"]}
```

W przypadku odwoływania się do właściwości komponentów, ten drugi sposób zapisu jest stosowany raczej rzadko. Niemniej jednak ma on dwie zalety.

Przede wszystkim, pozwala na wyznaczenie nazwy właściwości w czasie obsługi żądania. Taki sposób zapisu pozwala bowiem, by wartość umieszczona wewnątrz nawiasów sama była zmienną — w przypadku zastosowania notacji kropkowej, musi to być literal.

Poza tym, sposób zapisu charakterystyczny dla tablic pozwala na stosowanie nazw, które jako nazwy właściwości zostałyby uznane za błędne. Możliwość ta nie ma znaczenia podczas operowania na właściwościach komponentów, jednak okazuje się niezwykle przydatna w przypadku odwołań do kolekcji (patrz podrozdział 16.7) lub nagłówków żądania (patrz podrozdział 16.8).

Przykład

Na listingu 16.3 został przedstawiony przykładowy serwlet `BeanProperties`. Serwlet ten tworzy komponent `EmployeeBean` (przedstawiony na listingu 16.4), zapisuje go w obiekcie żądania, jako atrybut o nazwie `employee`, po czym przekazuje żądanie do strony JSP.

Listing 16.3. *BeanProperties.java*

```
package coreservlets;

/** Serwlet tworzący kilka komponentów, których właściwości
 * zostaną wyświetlone przy użyciu języka wyrażeń JSP 2.0
 */

import java.io.*;
import javax.servlet.*;
import javax.servlet.http.*;

public class BeanProperties extends HttpServlet {
    public void doGet(HttpServletRequest request,
                      HttpServletResponse response)
        throws ServletException, IOException {
        NameBean name = new NameBean("Marty", "Hall");
        CompanyBean company =
            new CompanyBean("coreservlets.com",
                            "J2EE - Kursy i konsultacje");
        EmployeeBean employee = new EmployeeBean(name, company);
        request.setAttribute("employee", employee);
        RequestDispatcher dispatcher =
            request.getRequestDispatcher("/el/bean-properties.jsp");
        dispatcher.forward(request, response);
    }
}
```

Listing 16.4. *EmployeeBean.java*

```
package coreservlets;

public class EmployeeBean {
    private NameBean name;
    private CompanyBean company;

    public EmployeeBean(NameBean name, CompanyBean company) {
        setName(name);
        setCompany(company);
    }

    public NameBean getName() { return(name); }

    public void setName(NameBean newName) {
        name = newName;
    }

    public CompanyBean getCompany() { return(company); }
```

```
public void setCompany(CompanyBean newCompany) {  
    company = newCompany;  
}  
}
```

Klasa `EmployeeBean` definiuje dwie właściwości — `name` oraz `company` — zawierające odpowiednio obiekty typów `NameBean` (patrz listing 16.5) oraz `CompanyBean` (patrz listing 16.6). Klasa `NameBean` definiuje właściwości `lastName` oraz `firstName`, z kolei klasa `CompanyBean` definiuje właściwości `companyName` oraz `business`. Strona JSP, przedstawiona na listingu 16.7, wyświetla wartości wszystkich czterech atrybutów, używając do tego celu następujących wyrażeń EL:

```
#{employee.name.firstName}  
#{employee.name.lastName}  
#{employee.company.companyName}  
#{employee.company.business}
```

Listing 16.5. *NameBean.java*

```
package coreservlets;  
  
public class NameBean {  
    private String firstName = "Nie podano imienia";  
    private String lastName = "Nie podano nazwiska";  
  
    public NameBean() {}  
  
    public NameBean(String firstName, String lastName) {  
        setFirstName(firstName);  
        setLastName(lastName);  
    }  
  
    public String getFirstName() {  
        return(firstName);  
    }  
  
    public void setFirstName(String newFirstName) {  
        firstName = newFirstName;  
    }  
  
    public String getLastName() {  
        return(lastName);  
    }  
  
    public void setLastName(String newLastName) {  
        lastName = newLastName;  
    }  
}
```

Listing 16.6. *CompanyBean.java*

```
package coreservlets;  
  
public class CompanyBean {  
    private String companyName;  
    private String business;
```

```

public CompanyBean(String companyName, String business) {
    setCompanyName(companyName);
    setBusiness(business);
}

public String getCompanyName() { return(companyName); }

public void setCompanyName(String newCompanyName) {
    companyName = newCompanyName;
}

public String getBusiness() { return(business); }

public void setBusiness(String newBusiness) {
    business = newBusiness;
}
}

```

Listing 16.7. *bean-properties.jsp*

```

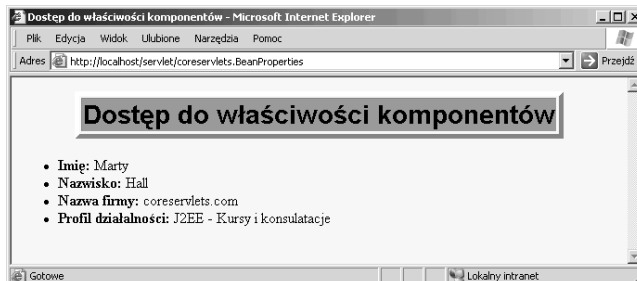
<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Dostęp do właściwości komponentów</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL=STYLESHEET
      HREF="/e1/JSP-Styles.css"
      TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Dostęp do właściwości komponentów
  </TH>
</TR>
</TABLE>
<P>
<UL>
  <LI><B>Imię:</B> ${employee.name.firstName}
  <LI><B>Nazwisko:</B> ${employee.name.lastName}
  <LI><B>Nazwa firmy:</B> ${employee.company.companyName}
  <LI><B>Profil działalności:</B> ${employee.company.business}
</UL>
</BODY></HTML>

```

Wyniki wykonania strony przedstawiono na rysunku 16.3.

Rysunek 16.3.

Dostęp do właściwości komponentów jest możliwy przy użyciu notacji kropkowej lub zapisu charakterystycznego dla odwołań do tablic

16.7. Dostęp do zawartości kolekcji

Język wyrażeń JSP 2.0 zapewnia jednolity sposób dostępu do kolekcji różnych typów. Bazuje on na zastosowaniu zapisu charakterystycznego dla odwołań do elementów tablic. Na przykład, jeśli zmienna o nazwie `nazwaAtrybutu` zawiera tablicę, obiekt typu `List` lub `Map`, to do zawartości takiej kolekcji można się odwołać, używając następującego zapisu:

```
${nazwaAtrybutu[nazwaElementu]}
```

Jeśli taka zamienna jest tablicą, to nazwa elementu podawana w wyrażeniu EL będzie indeksem tej tablicy, a wartość całego wyrażenia zostanie pobrana przy użyciu kodu: `tablica[indeks]`. Na przykład, jeśli zmienna `nazwyKlientow` zawiera tablicę łańcuchów znaków, to wyrażenie:

```
${nazwyKlientow[0]}
```

zwróci zawartość pierwszego elementu tej tablicy.

Jeśli zmienna będzie obiektem implementującym interfejs `List`, to nazwa elementu podana w wyrażeniu EL będzie indeksem, a wartość całego wyrażenia zostanie pobrana przy użyciu kodu: `lista.get(indeks)`. Na przykład, jeśli zmienna `nazwyDostawcow` reprezentuje obiekt typu `ArrayList`, to wyrażenie:

```
${nazwyDostawcow[0]}
```

zwróci pierwszy element listy.

Jeśli zmienna będzie obiektem implementującym interfejs `Map`, to nazwa elementu podana w wyrażeniu EL będzie kluczem, a wartość całego wyrażenia zostanie pobrana przy użyciu kodu `mapa.get(klucz)`. Na przykład, zakładając, że zmienna `stoliceStanow` jest obiektem typu `HashMap`, którego klucze określają nazwy stanów USA, a skojarzone z nimi wartości określają nazwy miast będących stolicami tych stanów, to wyrażenie:

```
${stoliceStanow["maryland"]}
```

zwróci łańcuch znaków `"annapolis"`. Jeśli klucze obiektu `Map` spełniają wymagania narzucane dopuszczalnym postaciom nazw zmiennych w języku Java, to zamiast zapisu z nawiasami kwadratowymi można użyć notacji kropkowej. A zatem, powyższe wyrażenie można także zapisać w postaci:

```
${stoliceStanow.maryland}
```

Należy jednak pamiętać, iż zastosowanie zapisu charakterystycznego dla odwołań do tablic pozwala na określanie wartości klucza w czasie obsługi żądania; w przypadku użycia notacji kropkowej wartość klucza musi być znana podczas pisania programu.

Przykład

Zastosowanie wyrażeń EL do pobierania zawartości kolekcji zostało przedstawione na przykładzie serwletu `Collections` (patrz listing 16.8), który tworzy tablicę łańcuchów znaków, obiekt typu `ArrayList` oraz obiekt typu `HashMap`. Następnie serwlet przekazuje żądanie do strony JSP (przedstawionej na listingu 16.9 oraz na rysunku 16.4), która wyświetla elementy tych trzech obiektów używając wyrażeń EL.

Listing 16.8. Collections.java

```
package coreservlets;

import java.util.*;

/** Servlet tworzy kolekcje, których elementy będą wyświetlane
 * przy użyciu języka wyrażeń JSP 2.0.
 */

import java.io.*;
import javax.servlet.*;
import javax.servlet.http.*;

public class Collections extends HttpServlet {
    public void doGet(HttpServletRequest request,
        HttpServletResponse response)
        throws ServletException, IOException {
        String[] firstNames = { "Bill", "Scott", "Larry" };
        ArrayList lastNames = new ArrayList();
        lastNames.add("Ellison");
        lastNames.add("Gates");
        lastNames.add("McNealy");
        HashMap companyNames = new HashMap();
        companyNames.put("Ellison", "Sun");
        companyNames.put("Gates", "Oracle");
        companyNames.put("McNealy", "Microsoft");
        request.setAttribute("first", firstNames);
        request.setAttribute("last", lastNames);
        request.setAttribute("company", companyNames);
        RequestDispatcher dispatcher =
            request.getRequestDispatcher("/e1/collections.jsp");
        dispatcher.forward(request, response);
    }
}
```

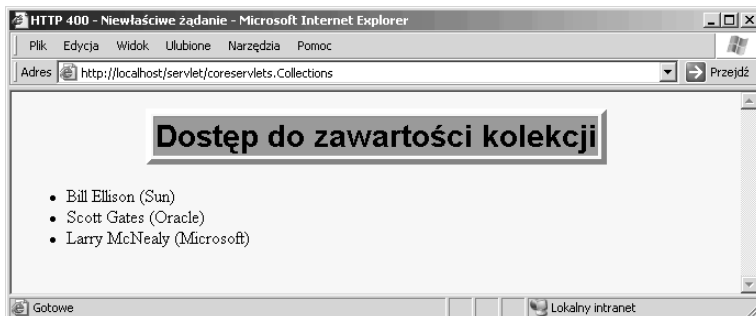
Listing 16.9. collections.jsp

```
<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Dostęp do zawartości kolekcji</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL=STYLESHEET
    HREF="/e1/JSP-Styles.css"
    TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Dostęp do zawartości kolekcji
  </TH></TR>
</TABLE>
<P>
<UL>
  <LI>${first[0]} ${last[0]} (${company["Ellison"]})
  <LI>${first[1]} ${last[1]} (${company["Gates"]})
```

```
<LI>${first[2]} ${last[2]} (${company["McNealy"]})
</UL>
</BODY></HTML>
```

Rysunek 16.4.

Podczas odwoływania się do elementów kolekcji można używać notacji kropkowej lub zapisu wykorzystującego nawiasy kwadratowe. Notacja kropkowa może być używana wyłącznie w przypadku, gdy nazwy kluczy spełniają wymagania określające dopuszczalną postać nazw zmiennych w Javie

Nazwy właściwości komponentów nie mogą składać się wyłącznie z cyfr, dlatego podczas odwoływania się do elementów tablic oraz zawartości obiektów `ArrayList` należy używać zapisu wykorzystującego nawiasy kwadratowe. Jednak zawartość obiektów `HashMap` można pobierać, używając zarówno zapisu z nawiasami kwadratowymi, jak i notacji kropkowej. W celu uzyskania spójnego zapisu wyrażeń, w stronie JSP przedstawionej na listingu 16.9 zastosowano zapis wykorzystujący nawiasy kwadratowe, jednak użyte na stronie wyrażenie:

```
${company["Ellison"]}
```

z powodzeniem można by zastąpić wyrażeniem o postaci:

```
${company.Ellison}
```

16.8. Odwołania do obiektów niejawnych

W większości przypadków język wyrażeń JSP jest stosowany w aplikacjach działających według zasad architektury MVC (model-widok-kontroler, opisanej w rozdziale 15.). W aplikacjach tego typu serwlet, do którego są kierowane żądania, tworzy niezbędne dane, po czym przekazuje obsługę żądania do strony JSP. Zazwyczaj taka strona JSP używa wyłącznie obiektów utworzonych przez serwlet, więc w zupełności wystarczają jej ogólne mechanizmy dostępu do właściwości komponentów oraz elementów kolekcji.

Nie oznacza to wcale, iż języka wyrażeń JSP 2.0 można używać wyłącznie w aplikacjach tego typu — jeśli tylko serwer obsługuje specyfikację JSP 2.0, a plik `web.xml` odwołuje się do specyfikacji `JavaServlet 2.4`, to język wyrażeń będzie można stosować na wszystkich stronach JSP. Jednak, aby możliwości te były przydatne, w specyfikacji JSP zdefiniowano kilka opisanych poniżej obiektów niejawnych.

pageContext

Obiekt `pageContext` reprezentuje obiekt `PageContext` bieżącej strony JSP. Z kolei klasa `PageContext` definiuje właściwości `request`, `response`, `session`, `out` oraz `servletContext` (czyli metody: `getRequest`, `getResponse`, `getSession`, `getOut` oraz `getServletContext`). A zatem poniższe wyrażenie wyświetla identyfikator bieżącej sesji:

```
{pageContext.session.id}
```

param oraz paramValues

Te dwa obiekty pozwalają odpowiednio na pobranie wartości głównego parametru żądania (`param`) oraz tablicy zawierającej wartości wszystkich parametrów żądania (`paramValues`). Poniższe wyrażenie zwraca wartość parametru żądania `custID` (przy czym, jeśli parametr ten nie zostanie podany, zwracany jest pusty łańcuch znaków, a nie wartość `null`):

```
{param.custID}
```

Więcej informacji na temat parametrów żądania można znaleźć w rozdziale 4.

header oraz headerValues

Te obiekty zapewniają odpowiednio dostęp do głównych oraz wszystkich wartości nagłówków żądania HTTP. Należy pamiętać, iż stosowanie notacji kropkowej nie jest dozwolone, jeśli umieszczana po kropce nazwa nie jest poprawną nazwą właściwości. A zatem wartość nagłówka `Accept` można pobrać na dwa sposoby:

```
{header.Accept}
```

oraz

```
{header["Accept"]}
```

Z kolei wartość nagłówka `Accept-Encoding` można pobrać wyłącznie przy użyciu wyrażenia o postaci:

```
{header["Accept-Encoding"]}
```

Więcej informacji na temat nagłówków żądania HTTP można znaleźć w rozdziale 5.

cookie

Obiekt `cookie` pozwala na szybki dostęp do cookies przesyłanych z przeglądarki. Jednak koniecznie należy pamiętać, że zwracaną wartością jest obiekt `Cookie`, a nie sama wartość cookie. A zatem w celu odczytania wartości cookie, należy dodatkowo użyć właściwości `value` (czyli metody `getValue`) obiektu `Cookie`. Na przykład, oba poniższe wyrażenia wyświetlają wartość cookie o nazwie `cookieUzytkownika` (lub pusty łańcuch znaków, jeśli wskazane cookie nie zostanie odnalezione):

```
{cookie.cookieUzytkownika.value}  
{cookie["cookieUzytkownika"].value}
```

Więcej informacji na temat cookies można znaleźć w rozdziale 8.

initParam

Obiekt `initParam` pozwala na bardzo łatwy dostęp do parametrów inicjalizacyjnych kontekstu. Na przykład, poniższe wyrażenie wyświetla wartość parametru inicjalizacyjnego o nazwie `domyslnyKolor`:

```
${initParam.domyslnyKolor}
```

Więcej informacji dotyczących parametrów inicjalizacyjnych można znaleźć w II tomie niniejszej książki.

pageScope, requestScope, sessionScope oraz applicationScope

Przy użyciu tych czterech obiektów można ograniczyć „miejsca”, w jakich system będzie poszukiwać zmiennych dostępnych w określonych zakresach. Na przykład, w razie użycia wyrażenia:

```
${nazwa}
```

system poszukuje zmiennej o nazwie `nazwa` najpierw w obiekcie `PageContext`, następnie `HttpServletRequest`, `HttpSession`, i w końcu w obiekcie `ServletContext`; zwrócona zostanie pierwsza odnaleziona zmienna. Jednak w razie użycia następującego wyrażenia:

```
${requestScope.nazwa}
```

system będzie poszukiwać zmiennej wyłącznie w obiekcie `HttpServletRequest`.

Przykład

Strona przedstawiona na listingu 16.10 używa obiektów niejawnych w celu wyświetlenia parametrów żądania, nagłówków żądania HTTP, wartości cookies oraz informacji dotyczących serwera. Wyniki generowane przez tę stronę zostały przedstawione na rysunku 16.5.

Listing 16.10. *implicit-objects.jsp*

```
<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Using Implicit Objects</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL="STYLESHEET"
      HREF="/e1/JSP-Styles.css"
      TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Zastosowanie obiektów niejawnych
  </TH></TR>
</TABLE>
<P>
<UL>
  <LI><B>Parametr żądania "test":</B> ${param.test}
  <LI><B>Nagłówek User-Agent:</B> ${header["User-Agent"]}
```

```

<LI><B>Wartość cookie "JSESSIONID":</B> ${cookie.JSESSIONID.value}
<LI><B>Serwer:</B> ${pageContext.servletContext.serverInfo}
</UL>
</BODY></HTML>

```

Rysunek 16.5.

Dostępnych jest kilka zmiennych definiowanych automatycznie. Takie predefiniowane zmienne są nazywane „obiektami niejawnymi”

16.9. Stosowanie operatorów języka wyrażeń

Język wyrażeń JSP 2.0 definiuje kilka grup operatorów; należą do nich operatory: arytmetyczne, relacyjne, logiczne oraz operator sprawdzający, czy została określona wartość zmiennej. Choć stosując te operatory można tworzyć wyrażenia nieco prostsze od równoważnego kodu Javy, to jednak nie należy zapominać o podstawowym celu, w jakim został opracowany język wyrażeń: zapewnieniu zwięzłego sposobu dostępu do istniejących obiektów i to zazwyczaj w aplikacjach działających według zasad architektury MVC. Trudno zatem podać poważne zalety zastępowania długich elementów skryptowych pisanych w Javie przez niewiele krótsze wyrażenia EL. Oba te rozwiązania są z założenia błędne — złożona logika biznesowa lub kod służący do pobierania informacji w ogóle nie powinien być umieszczany na stronach JSP. W możliwie jak największym stopniu zastosowanie języka wyrażeń należy ograniczać do logiki *prezentacji*; logika biznesowa powinna być implementowana w normalnych klasach Javy i wywoływana przez serwlety.

Operatory języka wyrażeń powinny być używane w prostych zastosowaniach, które mają bezpośredni związek z logiką prezentacji (na przykład, przy podjęciu decyzji, w jaki sposób należy wyświetlić dane). Należy unikać stosowania tych operatorów w logice biznesowej (czyli do tworzenia i przetwarzania danych). Logikę biznesową należy implementować w zwyczajnych klasach Javy, używanych w kodzie serwletów, które, w architekturze MVC, rozpoczynają proces obsługi żądań.

Operatory arytmetyczne

Operatory arytmetyczne dostępne w języku wyrażeń są zazwyczaj używane do wykonywania prostych operacji na wartościach zapisanych w komponentach. Nie należy stosować ich do realizacji złożonych algorytmów; taki kod należy umieszczać w zwyczajnych klasach Javy.

Operatory + oraz –

To standardowe operatory dodawania i odejmowania, które mają dwie szczególne cechy. Po pierwsze, jeśli którykolwiek z operandów jest łańcuchem znaków, to przed wykonaniem działania zostanie on skonwertowany do postaci liczby (trzeba przy tym pamiętać, że system nie przechwytyje automatycznie wyjątków `NumberFormatException`). Poza tym, jeśli którykolwiek z operandów jest typu `BigInteger` lub `BigDecimal`, to system wykona działania używając odpowiednich metod `add` lub `subtract`.

Operatory *, / oraz div

To standardowe operatory mnożenia i dzielenia, które mają kilka cech szczególnych. Przede wszystkim, podobnie jak w przypadku operatorów + oraz -, typy operandów są konwertowane automatycznie. Po drugie, podczas wykonywania działań uwzględniany jest standardowy priorytet operatorów. A zatem poniższe wyrażenie:

```
{1 + 2 * 3 }
```

zwróci wartość 7, a nie 9. Kolejność wykonywania poszczególnych działań można zmieniać przy użyciu nawiasów. Po trzecie, operatory / oraz `div` mają to samo działanie; są one dostępne w celu zapewnienia zgodności z językami XPath oraz JavaScript (ECMAScript).

Operatory % oraz mod

Operator % (oraz stanowiący jego odpowiednik operator `mod`) obliczają moduł (czyli resztę z dzielenia) analogicznie jak operator % języka Java.

Operatory relacyjne

Operatory relacyjne najczęściej są stosowane wraz z operatorem warunkowym udostępnianym przez język wyrażeń (patrz podrozdział 16.10), bądź też w znacznikach niestandardowych, których atrybuty wymagają podania wartości logicznej (na przykład, w znacznikach umożliwiających wielokrotne przetwarzanie, takich jak te dostępne w bibliotece JSLT, opisanej w II tomie niniejszej książki).

Operatory == oraz eq

Te dwa równoważne sobie operatory sprawdzają, czy podane argumenty są sobie równe. Jednak pod względem sposobu działania przypominają one raczej metodę `equals` Javy, niż stosowany w tym języku operator `==`. Operatory te zwracają wartość `true`, jeśli oba operandy są tym samym obiektem. Jeśli operandy są liczbami, to zostają one porównane przy użyciu standardowego operatora `==` Javy. Jeśli jeden z operandów ma wartość `null`, to porównanie zawsze zwraca wartość `false`. Jeśli któryś z operandów jest obiektem typu `BigInteger` lub `BigDecimal`, to operandy są porównywane przy użyciu metody `compareTo`. We wszystkich pozostałych przypadkach operandy są porównywane przy użyciu metody `equals`.

Operatory != oraz ne

Te dwa równoważne sobie operatory sprawdzają, czy podane argumenty są różne od siebie. Jednak także i one pod względem sposobu działania przypominają raczej negację metody `equals` Javy, niż stosowany w tym języku operator `!=`. Jeśli oba operandy są tym samym obiektem, to operatory te zwracają wartość `false`. Jeśli operandy są liczbami, to zostają one porównane przy użyciu standardowego operatora `!=` Javy. Jeśli jeden z operandów ma wartość `null`, to porównanie zawsze zwraca wartość `true`. Jeśli któryś z operandów jest obiektem typu `BigInteger` lub `BigDecimal`, to operandy są porównywane przy użyciu metody `compareTo`. We wszystkich pozostałych przypadkach operandy są porównywane przy użyciu metody `equals`, a wynik wyrażenia jest negacją wartości zwróconej przez tę metodę.

Operatory < i lt, > i gt, <= i le oraz >= i ge

Są to standardowe operatory relacyjne, które mają jednak dwie cechy szczególne. Przede wszystkim, porównywane operandy są poddawane konwersji typów (analogicznie jak w przypadku operatorów `==` oraz `!=`). A poza tym, jeśli operandy są łańcuchami znaków, to zostaną one porównane alfabetycznie.

Operatory logiczne

Te operatory służą do łączenia wyników zwracanych przez operatory relacyjne.

Operatory &&, and, ||, or, ! oraz not

To standardowe operatory logicznej koniunkcji (AND), alternatywy (OR) oraz zaprzeczenia (!). W pierwszej kolejności konwertują one operandy do wartości logicznych, a następnie używają standardowych operatorów logicznych Javy o „skrótowym cyklu przetwarzania” (które sprawiają, że przetwarzanie wyrażenia zostaje przerwane, kiedy tylko zostanie określony jego ostateczny wynik). Operator `&&` jest równoważny z operatorem `and`, operator `||` jest równoważny z `or`, a `!` — równoważny z `not`.

Operator empty

Ten operator zwraca wartość `true`, jeśli jego argumentem jest wartość `null`, pusty łańcuch znaków, pusta tablica, pusty obiekt `Map` lub pusta kolekcja. W przeciwnym razie operator zwraca wartość `false`.

Przykład

Listing 16.11 przedstawia zastosowanie kilku standardowych operatorów. Wyniki zostały pokazane na rysunku 16.6.

Listing 16.11. operators.jsp

```

<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Operatory języka wyrażeń</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL=STYLESHEET
      HREF="/e1/JSP-Styles.css"
      TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Operatory języka wyrażeń
  </TH></TR>
</TABLE>
<p>
<TABLE BORDER=1 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="COLORED" COLSPAN=2>Operatory arytmetyczne</TH>
    <TH CLASS="COLORED" COLSPAN=2>Operatory relacyjne</TH>
  </TR>
  <TR><TH>Wyrażenie</TH><TH>Wynik</TH><TH>Wyrażenie</TH><TH>Wynik</TH></TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${3+2-1}<TD>\${3+2-1} <!-- Dodawanie/odejmowanie --></TD>
    <TD>\${1<1t;2}<TD>\${1<2} <!-- Porównanie liczb --></TD>
  </TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${"1"+2}<TD>\${"1"+2} <!-- Konwersja łańcuchów znaków --></TD>
    <TD>\${"a"&lt;"b"}<TD>\${"a"<"b"} <!-- Porównanie alfabetyczne --></TD>
  </TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${1 + 2*3 + 3/4}<TD>\${1 + 2*3 + 3/4} <!-- Mnożenie/dzielenie --></TD>
    <TD>\${2/3 &gt;= 3/2}<TD>\${2/3 >= 3/2} <!-- >= --></TD>
  </TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${3%2}<TD>\${3%2} <!-- Reszta z dzielenia --></TD>
    <TD>\${3/4 == 0.75}<TD>\${3/4 == 0.75} <!-- Liczbowo == --></TD>
  </TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <!-- Operatory div oraz mod są odpowiednikami operatorów / and % --></TD>
    <TD>\${(8 div 2) mod 3}<TD>\${(8 div 2) mod 3}
    <!-- Porównanie przy użyciu "equals" jednak zwraca wartość
    false w razie podania wartości null --></TD>
    <TD>\${null == "test"}<TD>\${null == "test"}</TD>
  </TR>

  <TR><TH CLASS="COLORED" COLSPAN=2>Operatory logiczne</TH>
    <TH CLASS="COLORED" COLSPAN=2> Operator <CODE>empty</CODE></TH>
  </TR>
  <TR><TH>Wyrażenie</TH><TH>Wynik</TH><TH>Wyrażenie</TH><TH>Wynik</TH></TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${(1<1t;2) && (4<1t;3)}<TD>\${(1<2) && (4<3)} <!-- AND --></TD>
    <TD>\${empty ""}<TD>\${empty ""} <!-- Pusty łańcuch znaków --></TD>
  </TR>
  <TR ALIGN="CENTER">
    <TD>\${(1<1t;2) || (4<1t;3)}<TD>\${(1<2) || (4<3)} <!-- OR --></TD>
    <TD>\${empty null}<TD>\${empty null} <!-- null --></TD>

```

```

</TR>
<TR ALIGN="CENTER">
  <TD>\${!(1&lt;2)}<TD>\${!(1<2)} <!-- NOT -->
  <!-- Obsługa wartości null oraz pustych łańcuchów znaków
       w parametrach żądania --></TD>
  <TD>\${empty param.blah}<TD>\${empty param.blah}</TD>
</TR>
</TABLE>
</BODY></HTML>

```

Rysunek 16.6.

Język wyrażen JSP 2.0 udostępnia niewielki zbiór operatorów. Należy ich używać z dużym umiarem — logika biznesowa powinna być wykonywana przez serwlety, a nie na stronach JSP

Operatory arytmetyczne		Operatory relacyjne	
Wyrażenie	Wynik	Wyrażenie	Wynik
$\$(3+2-1)$	4	$\$(1<2)$	true
$\$(1^4+2)$	3	$\$("a"<"b")$	true
$\$(1 + 2*3 + 3/4)$	7.75	$\$(2/3 >= 3/2)$	false
$\$(3\%2)$	1	$\$(3/4 == 0.75)$	true
$\$(8 \text{ div } 2) \text{ mod } 3)$	1.0	$\$(null == "test")$	false
Operatory logiczne		empty Operator	
Wyrażenie	Wynik	Wyrażenie	Wynik
$\$(1<2) \&\& (4<3)$	false	$\$(empty "")$	true
$\$(1<2) \ \ (4<3)$	true	$\$(empty null)$	true
$\$(!(1<2))$	false	$\$(empty param.blah)$	true

16.10. Warunkowe przetwarzanie wyrażen

Język wyrażen JSP 2.0 sam w sobie nie udostępnia bogatych możliwości realizacji logiki warunkowej. Możliwości, jakimi dysponuje, w rzeczywistości zapewniają znaczniki `c:if` oraz `c:choose` biblioteki JSTL (ang. *JSP Standard Template Library*), bądź jakiegokolwiek innej biblioteki znaczników niestandardowych. (Zagadnienia związane ze stosowaniem biblioteki JSTL oraz tworzeniem znaczników niestandardowych zostały opisane w II tomie niniejszej książki).

Niemniej jednak, język wyrażen udostępnia podstawowy operator `?`, doskonale znany z języków Java, C oraz C++. Na przykład, jeśli wyrażenie `test` przyjmie wartość `true`, to poniższe wyrażenie:

```
\${ test ? wyrażenie1 : wyrażenie2 }
```

zwróci wartość wyrażenia `wyrażenie1`; w przeciwnym przypadku zwróci ono wartość wyrażenia `wyrażenie2`. Nie można jednak zapominać, iż podstawowym przeznaczeniem języka wyrażeń jest upraszczanie logiki prezentacji; dlatego należy pamiętać, by nie stosować tego operatora do wykonywania operacji związanych z logiką biznesową.

Przykład

Serwlet przedstawiony na listingu 16.12 tworzy dwa obiekty `SalesBean` (patrz listing 16.13), po czym przekazuje żądanie na stronę JSP (patrz listing 16.14) odpowiedzialną za przedstawienie wyników (patrz rysunek 16.7). Jednak jeśli całkowita ilość sprzedanych produktów będzie mniejsza od 0, to strona JSP powinna zastosować czerwone tło w odpowiedniej komórce tabeli. Implementacja takiego sposobu działania strony należy do zadań logiki prezentacji, a zatem zastosowanie operatora `?` jest właściwe.

Listing 16.12. *Conditionals.java*

```
package coreservlets;

/** Serwlet tworzy zmienne dostępne w zakresie żądania, które
 * zostaną zastosowane do przedstawienia operatora warunkowego
 * języka wyrażeń (xxx ? xxx : xxx).
 */

import java.io.*;
import javax.servlet.*;
import javax.servlet.http.*;

public class Conditionals extends HttpServlet {
    public void doGet(HttpServletRequest request,
        HttpServletResponse response)
        throws ServletException, IOException {
        SalesBean apples =
            new SalesBean(150.25, -75.25, 22.25, -33.57);
        SalesBean oranges =
            new SalesBean(-220.25, -49.57, 138.25, 12.25);
        request.setAttribute("apples", apples);
        request.setAttribute("oranges", oranges);
        RequestDispatcher dispatcher =
            request.getRequestDispatcher("/el/conditionals.jsp");
        dispatcher.forward(request, response);
    }
}
```

Listing 16.13. *SalesBean.java*

```
package coreservlets;

public class SalesBean {
    private double q1, q2, q3, q4;

    public SalesBean(double q1Sales,
        double q2Sales,
        double q3Sales,
        double q4Sales) {
```

```
        q1 = q1Sales;
        q2 = q2Sales;
        q3 = q3Sales;
        q4 = q4Sales;
    }

    public double getQ1() { return(q1); }

    public double getQ2() { return(q2); }

    public double getQ3() { return(q3); }

    public double getQ4() { return(q4); }

    public double getTotal() { return(q1 + q2 + q3 + q4); }
}
```

Listing 16.14. conditionals.jsp

```
<%@ page contentType="text/html; charset=ISO-8859-2" %>
<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN">
<HTML>
<HEAD><TITLE>Przetwarzanie warunkowe</TITLE>
<META HTTP-EQUIV="Content-Type" CONTENT="text/html; charset=ISO-8859-2">
<LINK REL=STYLESHEET
      HREF="/e1/JSP-Styles.css"
      TYPE="text/css">
</HEAD>
<BODY>
<TABLE BORDER=5 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH CLASS="TITLE">
    Przetwarzanie warunkowe
  </TH></TR>
</TABLE>
<P>
<TABLE BORDER=1 ALIGN="CENTER">
  <TR><TH></TH>
    <TH CLASS="COLORED">Jabłka</TH>
    <TH CLASS="COLORED">Pomarańcze</TH>
  </TR>
  <TR><TH CLASS="COLORED">Pierwszy kwartał</TH>
    <TD ALIGN="RIGHT">${apples.q1}</TD>
    <TD ALIGN="RIGHT">${oranges.q1}</TD>
  </TR>
  <TR><TH CLASS="COLORED">Drugi kwartał</TH>
    <TD ALIGN="RIGHT">${apples.q2}</TD>
    <TD ALIGN="RIGHT">${oranges.q2}</TD>
  </TR>
  <TR><TH CLASS="COLORED">Trzeci kwartał</TH>
    <TD ALIGN="RIGHT">${apples.q3}</TD>
    <TD ALIGN="RIGHT">${oranges.q3}</TD>
  </TR>
  <TR><TH CLASS="COLORED">Czwarty kwartał</TH>
    <TD ALIGN="RIGHT">${apples.q4}</TD>
    <TD ALIGN="RIGHT">${oranges.q4}</TD>
  </TR>
  <TR><TH CLASS="COLORED">Suma</TH>
```

```

<TD ALIGN="RIGHT"
    BGCOLOR="{apples.total < 0} ? "RED" : "WHITE" }">
    ${apples.total}</TD>
<TD ALIGN="RIGHT"
    BGCOLOR="{oranges.total < 0} ? "RED" : "WHITE" }">
    ${oranges.total}</TD>
</TR>
</TABLE>
</P>
</BODY></HTML>

```

Rysunek 16.7.

W celu warunkowego wyświetlania różnych elementów można zastosować operator `?` przypominający analogiczny operator znany z języka C. Jednak często zdarza się, iż taką warunkową prezentację znacznie wygodniej można zaimplementować przy użyciu niestandardowych znaczników dostępnych w bibliotece znaczników JSTL

	Jabłka	Pomarańcze
Pierwszy kwartał	150.25	-220.25
Drugi kwartał	-75.25	-49.57
Trzeci kwartał	22.25	138.25
Czwarty kwartał	-33.57	12.25
Suma	63.68	-119.32

16.11. Informacje o innych możliwościach języka wyrażeń

W niniejszym rozdziale opisano większość możliwości, jakie zapewnia język wyrażeń JSP 2.0. Pominięte zostały jedynie dwie z nich: zastosowanie języka wyrażeń w bibliotekach znaczników niestandardowych oraz zastosowanie funkcji języka wyrażeń. Oba te zagadnienia zostały szczegółowo przedstawione w II tomie niniejszej książki, gdyż dopiero w nim zostały opisane niezbędne technologie.

Oto bardzo skrócone przedstawienie tych możliwości: wyrażenia EL mogą być umieszczane w dowolnych atrybutach znaczników niestandardowych, które mogą być przetwarzane w trakcie obsługi żądania (czyli atrybutów opisywanych przez element `attribute`, którego atrybut `rtexprvalue` przyjmuje wartość `true`). Z kolei funkcje języka wyrażeń odpowiadają publicznym, statycznym metodom zwyczajnych klas Javy, które w pliku deskryptora biblioteki znaczników (TLD) zostały zdefiniowane przy użyciu elementu `function`.